

ХУЛОСАИ НИҶОИИ
шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илм

Парвандаи аттестатсионии № ____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 08-уми июни соли 2023, № 50

Барои сазовор донишмандони Исмонов Кароматулло Бадридинович, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ доктори илмӣ филология.

Диссертатсияи Исмонов Кароматулло Бадридинович дар мавзӯи «Саҳми донишмандони форсу тоҷик дар таҳаввул ва ташаккули забоншиносии араб» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмӣ филология аз рӯйи ихтисосҳои 10.02.01. – Забони тоҷикӣ ва 10.02.22 – Забонҳои мамолики хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони арабӣ) дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29-уми майи соли 2023, таҳти №122/шд) рӯзи 16-уми феввали соли 2023, суратмаҷлиси № 35 барои ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Исмонов Кароматулло Бадридинович 22-юми июни соли 1982 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2005 факултети шарқшиносӣ (ҳоло забонҳои Осиё ва Аврупо)-и Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон (ҳоло Донишгоҳи миллии Тоҷикистон)-ро бо ихтисоси шарқшинос-филолог хатм кардааст. Аз соли 2005 инҷониб дар кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупо ДМТ дар вазифаҳои ассистент, муаллими калон ва дотсент фаъолият намуда истодааст. Ҳамзамон, аз соли 2014 то 2019 ба ҳайси сармуҳаррири нашрияти «Ба қуллаҳои дониш»-и ДМТ ва аз соли 2019 инҷониб ба симиати директори Маркази таъбу нашр, баргардон ва тарҷумаи ҳамин донишгоҳ фаъолият дорад. Номбурда 21-уми феввали соли 2013 рисолаи номзадиашро зери роҳбарии д.и.ф., профессор С.Сулаймонов дар мавзӯи «Тоҷишҳои лексикӣ-грамматикии эҷод дар забони тоҷикӣ» аз рӯйи ихтисоси 10.02.22 – Забонҳои халқҳои кишварҳои хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони тоҷикӣ) ҳимоя кардааст.

Диссертатсия дар кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Мушовири илмӣ: доктори илмӣ филология, профессори кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Сулаймонов Сайидрахмон.

Муқарризи расмӣ: Султон Ҳасан Баротзода – доктори илмӣ филология, узви вобастаи АМИТ, сарҳодими илмӣ шӯбаи фарҳангшиносӣ ва истилоҳоти Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣи АМИТ, Нозимов Абдулҳамид Абдуалимович – доктори илмӣ филология, профессор, мудири кафедраи забонҳо ва фанҳои гуманитарии МДТ «Филиали Донишгоҳи миллии таҳқиқоти технологӣ «МИСиС» дар шаҳри Душанбе» ва Шафоатов Азал Нусратович – доктори илмӣ филология, дотсент, мудири кафедраи забонҳои Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа, номзоди илмӣ

филология, дотсент, мудири кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров М.О.Олимҷонов ва эксперт доктори илми филология, профессори кафедраи мазкур А.А. Ҳасанзода ва бо имзову муҳри ректори муассиса, доктори илми таърих, профессор А.И. Усмонзода пешниҳод шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи доктории Исмонов К.Б. дар мавзӯи «Саҳми донишмандони форсу тоҷик дар таҳаввул ва ташаккули забоншиносии араб» таҳқиқоти илмии баанҷомрасида буда, ба талаботи бандҳои 31-37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 ба тасвиб расидааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илми филология аз рӯи ихтисосҳои 10.02.01. – Забони тоҷикӣ ва 10.02.22 – Забонҳои мамолики хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони арабӣ) сазовор мебошад.

Муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд. Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи забоншиносӣ буда, дар корҳои илмӣ таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳо таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзӯи диссертатсия 1 монография ва 28 мақолаи илмӣ ҷоп намудааст, ки аз он 20 адад дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 8 мақола дар маҷаллаву маҷмуаҳои дигари илмӣ нашр гардидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М]. Исмонов, К.Б. Эҷоби шумораи дутогӣ дар забони арабӣ [Матн] / К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2015. – №4/9 (185). – С.106-109.

[2-М]. Исмонов, К.Б. Мактабҳои наҳви арабӣ дар Хуросону Мовароуннаҳр [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2017. – №4/5. – С. 63-67.

[3-М]. Исмонов, К.Б. Корбурди чамъи арабӣ дар забони тоҷикӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2017. – №4/6. – С. 45-48.

[4-М]. Исмонов, К.Б. Ангеҷаҳои пайдоиши наҳви арабӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2017. – №4/7. – С. 87-90.

[5-М]. Исмонов, К.Б. Корбурди истилоҳоти забоншиносӣ дар ашъори форсӣ-тоҷикӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2018. – № 6. – С. 55-59.

[6-М]. Исмонов, К.Б. Сибавайх дар сарғаҳои забоншиносии арабу аҷам [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2018. – № 8-1. – С. 57-61.

[7-М]. Исмонов, К.Б. Абдурахмони Ҷомӣ ва “Ғавоид-уз-зиёия”-и ӯ [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2019. – №2. – С. 228-233.

[8-М]. Исмонов, К.Б. Нахв: аз лугат то истилоҳ [Матн] /К.Б.Исмонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2019. – № 3. – С. 91-95.

[9-М]. Исмонов, К.Б. Мафъули мутлақ дар осори забоншиносони арабу аҷам ва мушкилоти тарҷумаи он дар забони тоҷикӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи омӯзгории Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). – Душанбе, – 2020. – №1 (84). – С. 46-49.

[10-М]. Исмонов, К.Б. Тафсириҳои қуръонӣ нахустин сарчашмаи андешаҳои забоншиносии арабу аҷам [Матн] /К.Б.Исмонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2020. – №1. – С.11-15.

[11-М]. Исмонов, К.Б. Бозтоби андешаҳои забоншиносӣ дар нахустин фарҳангномаҳои форсии тоҷикӣ (дар мисоли «Лугати фурс»-и Асадии Тусӣ ва «Сихоҳ-ул-фурс»-и Ҳиндушоҳи Нахҷавонӣ) [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2020. – №2 – С.15-19.

[12-М]. Исмонов, К.Б. Андешаҳои забоншиносӣ дар нахустин фарҳангномаи арабӣ-«Китоб-ул-айн [Матн] /К.Б.Исмонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2020. – №3 – С.11-15.

[13-М]. Исмонов, К.Б. Манзумаҳои нахвӣ дар забоншиносии араб ва форсу тоҷик [Матн] /К.Б.Исмонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2020. – №7. – С.23-27.

[14-М]. Исмонов, К.Б. Синонимияи воҳидҳои фразеологӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» [Матн] /К.Б.Исмонов, З.Ёрахмадова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2021. – №2. – С.18-23.

[15-М]. Исмонов, К.Б. Забони арабӣ дар сарзаминҳои ғайриарабӣ: интишор ва таҳаввул [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2021. – №5.–С.12-17.

[16-М]. Исмонов, К.Б. Илми сарф: таърихи пайдоиш ва ташаккул [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2021. – №7. – С.22-26.

[17-М]. Исмонов, К.Б. «Ал-Муфрад ва-л-муаллаф»-и Замахшарӣ – равиши навестар таълими нахви арабӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Суханшиносӣ (мачаллаи илмӣ). – Душанбе, 2021. – №4. – С.13-20.

[18-М]. Исмонов, К.Б. Саҳми забоншиносони форсу тоҷик дар ташаккули қисми нахвӣ[Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2022. – №2. – С. 29-33.

[19-М]. Исмонов, К.Б. Донишмандони форсу тоҷик ва овошиносии араб [Матн] /К.Б.Исмонов //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2022. – №5. – С. 5-10.

[20-М]. Исмонов, К.Б. Масоили ихтилофӣ дар забоншиносии араб [Матн] /К.Б.Исмонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (мачаллаи илмӣ). Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2022. – №8. – С. 15-22.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[21-М]. Исмонов, К.Б. Забон – омили асосии рушду камолати миллат ва давлат [Матн] /Р.Шодиев, К.Б.Исмонов //Чавонон – пайрави Эмомалӣ Раҳмон (Силсилаи мақолаҳои олимони ҷавони Тоҷикистон оид ба ҳидоятгу дастурҳои Пешвои миллат дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон). – Душанбе: “ЭР-граф”, 2017. – С.451-456.

[22-М]. Исмонов, К.Б. Ҷамъи арабӣ ва мушкилоти он дар забони тоҷикӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Масоили мубрами филологияи араб (маҷмуаи мақолаҳо). – Душанбе: Аржанг, 2018. – С. 134-140.

[23-М]. Исмонов, К.Б. Омузиши забон аз дидгоҳи Ибни Халдун [Матн] /К.Б.Исмонов //Масоили мубрами филологияи араб (мачмуаи мақолаҳо). – Душанбе: Аржанг, 2018. – С. 126-130.

[24-М]. Исмонов, К.Б. Замахшарӣ – мучаддиде дар нахви арабӣ [Матн] / К.Б.Исмонов //Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи «Заминаҳои ривочу ташаккули филологияи араб дар ҷаҳони муосир» (16-уми ноябри соли 2021). – Душанбе, 2021. – С.102-106.

[25-М]. Исмонов, К.Б. Нақши забони модарӣ дар омузиши забони хоричӣ (дар мисоли забонҳои тоҷикӣ ва арабӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Мачмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявӣ бахшида ба Рузи байналмилалӣ забони модарӣ. – 21-уми феврал (ш.Душанбе, 18-уми феврالی соли 2022). – Душанбе, 2022. – С.43-44.

[26-М]. Исмонов, К.Б. Саҳми донишмандони арабинависи форсу тоҷик дар шинохти воҳидҳои фразеологияи арабӣ [Матн] /К.Б.Исмонов //Мачмуаи мақолаҳои конференсияи байналмилалӣ “Рушди забони адабии тоҷикӣ дар замони истиқлол: мушкилот ва дурнамо” бахшида ба 85-солагии доктори илми филология, профессор Ҳомид Маҷидов. (15-июни соли 2022). Қисми 2. – Душанбе, 2022. – С.228-231.

[27-М]. Исмонов, К.Б.Марҳилаҳои ташаккули фарҳангшиносии араб /К.Б.Исмонов [Матн] //Мачмуаи мақолаҳои конференсияи байналмилалӣ “Филологияи араб ва замони муосир” бахшида ба 75-солагии доктори илми филология, профессор С.Сулаймонов. (28-октябри соли 2022). – Душанбе, 2022. – С.29-33.

[28-М]. Исмонов, К.Б. Саҳми донишмандони форсу тоҷик дар таъсиси мактаби забоншиносии Бағдод [Матн] /К.Б.Исмонов //Мачмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявӣ дар мавзӯи “Масъалаҳои мубрами арабшиносии тоҷик” бахшида ба 75-солагии доктори илми филология, профессор Т.Н.Мардонӣ (2 декабри соли 2022). – Душанбе, 2022. – С.156-163.

III. Монография:

[29-М]. Исмонов К.Б. Донишмандони форсу тоҷик ва забоншиносии араб /К.Б.Исмонов. – Душанбе, 2022. – 194 с.

Ба автореферати диссертатсия аз муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертатсионӣ ворид гардидаанд:

1. Тақризи ба автореферати диссертатсия навиштаи доктори илми фалсафа, мудири кафедраи фалсафа ва илмҳои иҷтимоӣ Донишгоҳи давлатии иқтисод ва идораи Новосибирск, доктори илмҳои фалсафа, профессор Донских Олег Албертович мусбат буда, дар он чунин эрод зикр шудааст:

- вақте муаллиф дар боби ҷорум аз комёбиҳои соҳаи фонетика сухан меронад, кайд мекунад, ки Сибавайх, аллақай, фарқи байни ҳарфу овозро мебинад (сах. 37) ва андаке баъд меғӯяд, ки Ибни Сино маҳраҷи ҳарфҳоро дуруст баён кардааст. Ба назарам, дар ин ҷо бояд мафҳуми ҳарфро аз овоз ва фонема дурусттар ҷудо кард.

2. Тақризи ба автореферат ирсолнамудаи доктори илми филология, дотсент, мудири кафедраи филология ва кишваршиносии Муассисаи таҳсилоти олии хусусии “Донишқадаи исломии Россия” дар шаҳри Қазон Шайхуллин Тимур Акзамович мусбат буда, дар он ҳеҷ эроде зикр нашудааст.

3. Дар тақризи ба автореферати диссертатсия фиристодаи доктори илми филология, дотсенти кафедраи забон ва адабиёти руси Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав Юсупова Зарина Розиковна чунин эрод кайд шудаанд:

- дар фишурдаи рисола бо вучуди бо забони фасеҳу равон, услуби баланди илмӣ ва бодикқатона омода гардидан бархе иштибоҳоти техникӣ (аз ҷумла дар с.33

матни русӣ “взгляд” ба ҷойи “взгляд”) ба ҷашм мерасад. Инчунин, Қуръони карим бинобар номи китоб буданаш, тибқи қоидаҳои аломатгузорӣ бояд дар ноҳунак оварда мешуд.

4. **Такризи** ба автореферати диссертатсия навиштаи доктори илми филология, профессори кафедраи забоншиносии муқоисавӣ ва назарияи тарҷумаи факултети филологияи англиси Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улугзода Турсунов Фаёзҷон Мелибоевич мусбат буда, дар он чунин эродҳо пешниҳод шудаанд:

- бо таъбири диссертант меҳвари асосии андешаҳои забоншиносии басриёро «самоъ» ва «қиёс» ташкил медиҳад. Аммо, тавре ки дида мешавад, диссертант дар фасли аввали боби чорум танҳо «қиёс»-ро мавриди баррасӣ қарор додааст. Бехтар мешуд, то «самоъ» низ дар фасли алоҳидае бо номи «Самоъ дар забоншиносии араб ва саҳми забоншиносии форсу тоҷик дар ташаккули он» баррасӣ мегардид;

- хуб мешуд диссертант дар баробари адабиёти арабизабони донишмандони форсу тоҷик боз сарчашмаҳои ба забони ноби форсии тоҷикӣ эҷодкардаи ин донишмандонро дар забоншиносии арабӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор медод.

- дар автореферат баъзан иштибоҳоти навишторию имлоӣ дида мешаванд (с.б, 20, 29).

5. **Дар такризи** дастаҷамъонае, ки аз тарафи профессори кафедраи филологияи тоҷик ва забонҳои шарқи хориҷии Донишгоҳи давлатии Самарқанд ба номи Шароф Рашидов Ҷумъакул Ҳамроев, мудирӣ хамин кафедра ва дотсенти хамин донишгоҳ Анзурат Хонҷуҷаева ба автореферати диссертатсия омадааст, дар баробари зикри бисёр паҳлуҳои мусбати фишурдаи қор чунин эродҳо ба назар мерасанд:

- дар матни диссертатсия маводи осори муҳаққиқони Русу Аврупо, ки чун шарқшиносон дар таърихи илми забоншиносии арабу форсу тоҷик маъруфанд, хиратар инъикос гардидаанд. Хуб мешуд, назари онҳо низ ҷо-ҷо чун қиёс оварда мешуд, эътибори диссертатсия халалдор намегардид;

- доир ба мавзӯи баррасишуда дар таълифоти муҳаққиқони узбекистонӣ низ баъзе лаҳзаҳо дида мешавад, ки минбаъд онҳоро низ ба инобат гирифтани ба ғоидаи қор хоҳад буд;

- дар фишурда такрори фикр мушоҳида мешавад (ниг. с. 37, 39, 46, 86, 89);

- дар диссертатсия ҷо-ҷо ғалатҳои имлоӣ, китобат ва услубӣ ба назар мерасанд (ниг. с. 4, 6, 10, 15, 67, 78...).

Муқарризон дар баробари муайян кардани баъзе эроду нуқсонҳои диссертатсия ва автореферати он (тоҷикӣ ва русӣ) аҳаммияти ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ ва навоварии қор, инчунин дастовардҳои илмии муаллифи диссертатсияро таъкид карда, онро барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илми филология аз рӯи ихтисосҳои 10.02.01. – Забони тоҷикӣ ва 10.02.22 – Забонҳои мамолики хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони арабӣ) сазовор донистанд.

Шури диссертатсионӣ қайд менамояд, ки довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси таҳқиқоти илмӣ чунин масъалаҳоро ҳаллу фасл намудааст:

- мушаххас намудани заминаҳо ва ангеҳои пайдоиши забоншиносии араб;

– муайян кардани зарурати ҷойгоҳи забоншиносии араб аз нигоҳи таърихӣ;

– нишон додани асолат ва таъсирпазирии забоншиносии араб;

– муайян намудани асосгузори забоншиносии араб;

– мушаххас намудани саҳми мардуми форсу тоҷик дар пайдоиши забоншиносии араб;

– инъикоси накши донишмандони форсу тоҷик дар таъсиси мактабҳои сегонаи забоншиносии араб: Басра, Куфа ва Бағдод;

– омӯзиши андешаҳои забоншиносии намоёндагони машҳури ин мактабҳо;

– муайян намудани мактабҳои забоншиносӣ дар сарзаминҳои форсу тоҷикнишин;

– муайян кардан ва нишон додани саҳми донишмандони форсу тоҷик дар фарҳангшиносии илмҳои сарфу наҳв;

– фарқ байни наҳви илмиву таълимӣ ва нишон додани саҳми донишмандони форсу тоҷик дар ташаккули пешбурди ҳар кадоми он;

– омӯзиши манзумаҳои забоншиносӣ ва муайян кардани хидматҳои инкорнопазири забоншиносони форсу тоҷик дар пайдоиш ва рушду такомули он.

Асосҳои назариявии таҳқиқ. Ҳангоми баррасии масъалаҳои муҳиму умуминазарии мавзӯи диссертатсия дастовардҳои донишмандони хориҷиву ватанӣ, аз қабилӣ Ҷурҷӣ Зайдон, Тоҳо Хусайн, Аҳмад Амин, Муҳаммад Тантовӣ, Шавқӣ Зайф, Алӣ Абумукорим, Ҳасан Нассор, К.Броккелман, Ф.Сезгин, В.А. Звезгинсев, В.С.Рибалкин, А.Ф.Исаева, С.Сулаймонов, Д.Ҳочаев, С.Назарзода, Мирзо Ҳасан Султон ва дигарон ҳамчун заминаи назариявӣ методологӣ ба кор бурда шуданд. Ҳамчунин, зимни пажӯҳиш асарҳои сарчашмавии донишмандони гузашта – Муҳаммад ибни Салломи Ҷумаҳӣ, Абутайиби Лугавӣ, Абусаъиди Сирофӣ, Абубакри Зубайдӣ, Қозӣ Абулмуҳосин Танухӣ, Абулбаракот ибни Анборӣ, Ҷамолиддини Қифтӣ, Абдулбоқии Ямонӣ, Муҳаммад ибни Яъқуби Фирӯзободӣ, Қозӣ Шаҳба, Ҷалолиддин Суҷутӣ, Ибни Надим, Ёкути Ҳамавӣ, Ибни Халдун, Ибни Халликон ва дигарон мавриди истифода қарор гирифтаанд. Ҳамзамон, асарҳои таълифу таснифкардаи забоншиносони арабинигори гузаштаи форсу тоҷик – Сибавайх, Кисоӣ, Фарро, Азҳарӣ, Форобӣ, Ҷавҳарӣ, Майдонӣ, Замахшарӣ, Ҷомӣ ва ғ. аз сарчашмаҳои муҳим дар таълифи ин диссертатсия ба шумор мераванд.

Таҳқиқоти илмӣ, асосан, аз рӯи методҳои мушоҳидаву муқоиса, синхрониву диахронӣ, муқоисавӣ-таърихӣ ва тавсифӣ-таҳлилӣ анҷом дода шудааст. Ҳамзамон, дар равиши таҳқиқ аз методи омӯрӣ истифода гардидааст.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи доктараб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки натиҷаҳои онро ҳангоми таълими курсҳои таҳассусӣ оид ба таърихи забоншиносии араб, таъсири забоншиносии араб дар ташаккули истилоҳот ва истилоҳотофаринии забоншиносии тоҷик мавриди истифода қарор додан мумкин аст. Илова бар ин, натиҷаву хулосаҳои таҳқиқро метавон дар навиштани корҳои илмӣ перомунӣ забону забоншиносии араб, забоншиносии қиёсӣ ва равобити забонҳои арабӣ ва форсӣ тоҷикӣ ба кор бурд.

Баррасии этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ концепсияҳои илмӣ ва назарияи забоншиносони ватанӣ хориҷӣ истифода шудаанд. Дар маҷмӯъ, дараҷаи этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, мувофиқат намудани ҳаҷми маводи таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби методҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии доктарабӣ дарёфти дараҷаи илмиро дараҷаи дарки масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷаҳо ва хулосаҳои асосии кор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ нишон медиҳад. Саҳми фардӣ муаллиф, ҳамчунин, дар он зоҳир меёбад, ки ӯ дар ҷараёни ҷамъоварии маводи зарурӣ, гуруҳбандии мавзӯӣ, таъини тарҳи кор,

навиштани монография ва мақолаҳои илмӣ мустақилият зоҳир карда, дар мавридҳои зарурӣ аз маслиҳати мушовири илмӣ баҳраманд шудааст. Муносибати методологии муаллиф нисбат ба мавзӯи мавриди таҳқиқ саҳми шахсии ӯ дар омӯзиши мавзӯ буда, барои ҳалли илмии масъала замина фароҳам овардааст. Ҳамчунин, саҳми шахсии муаллифи диссертатсия дар услуби баён, тарзи ифодаи фикр, гузориши масъала ва сабки диссертатсия аён аст.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-021-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 08 июни соли 2023 дар бораи сазовор донистани Исмонов Кароматулло Бадридинович ба дараҷаи илмии доктори илми филология аз рӯйи ихтисосҳои 10.02.01 – Забони тоҷикӣ ва 10.02.22 – Забонҳои мамолики хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони арабӣ) қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 15 нафар, аз ҷумла 5 нафар докторони илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ ва 5 нафар докторони илм аз рӯйи ихтисоси 10.02.22 – Забонҳои мамолики хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, бумиёни Амрико ва Австралия (забони арабӣ) иштирок дошанд.

Дар овоздиҳӣ 15 нафар иштирок намуданд. Аз 15 нафар аъзои ба ҳайати шурои диссертатсионӣ шомилбуда овоз доданд: тарафдор – 15 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

[Signature]
Хочаев Д.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

[Signature]
Мирзоева М.

08-уми июни соли 2023